

احتکار وسواسی در دانشجویان با صفت اسکیزوتایپی بالا

علی محمدزاده^۱

چکیده

زمینه و هدف: احتکار وسواسی یکی از انواع فرعی اختلال وسواس فکری- عملی است. اسکیزوتایپی با اختلال وسواس فکری- عملی نیز رابطه دارد. هدف پژوهش انجام شده بررسی احتکار وسواسی در افراد با صفات اسکیزوتایپی بالا با توجه به عامل جنسیت بود. **مواد و روش‌ها:** این تحقیق از نوع پس رویدادی است. نمونه‌ای به حجم ۴۵۴ نفر با مقیاس شخصیت اسکیزوتایپی غربال شده، از بین آنها ۳۱ نفر به عنوان گروه اسکیزوتایپی و ۳۱ نفر هم به عنوان گروه شاهد انتخاب و با پرسشنامه رفتار ذخیره‌ای مورد آزمون قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل واریانس دو عاملی تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد گروه اسکیزوتایپی در مقایسه با گروه شاهد نمرات بیشتری در مقیاس احتکار وسواسی کسب می‌کنند. نتایج بیانگر تأثیرگزاری جنسیت در تفاوت مشاهده شده بود و افراد اسکیزوتایپی مؤنث در مقیاس احتکار وسواسی نمرات بیشتری کسب کردند.

نتیجه‌گیری: اهمیت یافته‌های این پژوهش در پرتو نتایج مطالعاتی که به بررسی ویژگی‌های مشترک بین اختلال وسواس فکری- عملی و شخصیت اسکیزوتایپی پرداخته‌اند، وضوح بیشتری می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: صفت اسکیزوتایپی، احتکار وسواسی، وسواس فکری- عملی، غیربالینی، جنس

نوع مقاله: کوتاه

دریافت مقاله: ۱۳۸۸/۱۲/۱۵

پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۳/۳

مقدمه

است (۴). اسکیزوتایپی به عنوان شکل خفیف و غیربالینی و نیز شخصیت پیش نشانه‌ای اسکیزوفرنیا در نظر گرفته می‌شود و به طور معمول نوعی آمادگی برای اسکیزوفرنیا به حساب می‌آید (۵). اسکیزوتایپی و روان گسستگی اسکیزوفرنیا به عنوان نقاط مختلفی بر روی یک پیوستار مفهوم سازی شده‌اند که بر طبق مفروضه‌های الگوی تنیدگی- آسیب‌پذیری (Stress-vulnerability model) مبین درجاتی از خطر می‌باشند (۵). همچنین، اختلال وسواس فکری- عملی با اسکیزوتایپی رابطه نشان داده است (۶). از آن جایی که

رفتارهای احتکاری (hoarding) که بنا به تعریف، جمع آوری و ناتوانی در دور انداختن اموال بی‌ارزش یا کم ارزش را شامل می‌شود (۱)، در ۲۰ تا ۳۰ درصد بیماران مبتلا به اختلال وسواس فکری- عملی نیز شایع است (۲) و به تازگی به عنوان یکی از انواع فرعی اختلال وسواس فکری- عملی طبقه بندی شده است (۳). همچنین، احتکار وسواسی در کنار دیگر اختلالات روانی از قبیل بی‌اشتهایی روانی، اختلالات روانی عضوی و افسردگی، در اسکیزوفرنیا نیز مشاهده شده

E-mail: ali.mohammadzadeh@gmail.com

۱- دکترای تخصصی روان‌شناسی، استادیار دانشگاه پیام نور، آذربایجان شرقی، تبریز، ایران.

احتکار وسواسی، هم در اختلال وسواس فکری- عملی و هم در اسکیزوفرنیا دیده شده است و نیز از آن جایی که در راستای مفروضه طیف اضطراب - روان گسستگی اختلال وسواس فکری- عملی و اختلالات طیف اسکیزوفرنیا در طول ابعاد اسکیزوتایپی به هم مرتبط می‌شوند (۷)، هدف پژوهش حاضر بررسی احتکار وسواسی در افراد با صفات اسکیزوتایپی بالا در تعامل با جنسیت بود.

مواد و روش‌ها

در این پژوهش پس رویدادی، جامعه آماری دانشجویان کارشناسی دختر و پسر ۲۶-۱۸ ساله ($2/6 \pm 22/12$) مشغول به تحصیل در دانشگاه علامه طباطبایی که در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ را شامل می‌شد. روش نمونه برداری از نوع تصادفی طبقه‌ای بود. از بین جامعه آماری نمونه‌ای به حجم ۴۵۴ نفر با مقیاس STA غربال شدند و از بین آنها نیز ۳۱ نفر که نمراتشان بر اساس اطلاعات هنجاری مقیاس شخصیتی اسکیزوتایپی (STA) (۸)، ۲ انحراف معیار از میانگین بیشتر بود (به عنوان گروه اسکیزوتایپی) و ۳۱ نفر هم که نمره آنها بر اساس اطلاعات هنجاری STA، ۲ انحراف معیار از میانگین کمتر بود (به عنوان گروه شاهد)، انتخاب و با پرسشنامه رفتار ذخیره‌ای SI-R مورد آزمون قرار گرفتند.

ابزارهای گردآوری اطلاعات

۱) مقیاس شخصیتی اسکیزوتایپی (یا STA Schizotypal Trait questionnaire A form): شامل ۳۷ ماده می‌باشد که به صورت بلی/ خیر جواب داده می‌شود. این مقیاس سه عامل دارد: عامل‌های تجارب ادراکی غیرمعمول، سوء ظن پارانوئید/ اضطراب اجتماعی و تفکر سحرآمیز. مطالعه روایی و پایایی این مقیاس در ایران، توسط محمدزاده و همکاران (۸) انجام گرفته است. روایی همزمان این مقیاس با مقیاس روان آزدگی پرسشنامه شخصیتی آیزنک، ۰/۷۳ می‌باشد؛ STA از روایی عاملی و افتراقی مطلوبی هم

برخوردار است. ضریب پایایی بازآزمایی STA در فاصله ۴ هفته‌ای ۰/۸۶ می‌باشد (۸).

۲) نسخه بازنگری شده پرسشنامه رفتار ذخیره‌ای (Saving Inventory- Revised یا SI-R): این پرسشنامه توسط Frost و همکاران (۵) ساخته شده، ۲۳ ماده دارد. این ابزار سه مقیاس فرعی دارد: درهم ریختگی، مشکل در دور انداختن و جمع‌آوری. پایایی و روایی این پرسشنامه در ایران، توسط محمدزاده (۹)، مورد بررسی قرار گرفته است. روایی همزمان از طریق اجرای همزمان پرسشنامه‌ی پادوا و تحلیل عاملی، روایی مناسبی را به دست داده است. ضریب پایایی تنصیفی نسخه بازنگری شده پرسشنامه رفتار ذخیره‌ای ۰/۹۱، ضریب همسانی درونی ۰/۸۷، ضریب بازآزمایی با فاصله ۴ هفته ۰/۹۱ محاسبه شده است.

یافته‌ها

در نمونه تحقیقی گروه اسکیزوتایپی ۱۲ پسر و ۱۹ دختر و گروه شاهد ۱۷ پسر و ۱۴ دختر بودند. میانگین سنی گروه اسکیزوتایپی $2/46 \pm 21/54$ و گروه شاهد $2/59 \pm 21/93$ بود. میانگین نمره احتکار وسواسی برای افراد مؤنث گروه‌های اسکیزوتایپی و شاهد به ترتیب $7/61 \pm 44/57$ و $4/63 \pm 12/07$ و گروه مذکر به ترتیب $9/22 \pm 29/66$ و $4/49 \pm 8/64$ محاسبه گردید. این ارقام برای کل نمونه نیز به ترتیب $14/99 \pm 38/80$ و $3/52 \pm 10/19$ محاسبه شد. به منظور مقایسه احتکار وسواسی در افراد با صفات اسکیزوتایپی بالا و پایین از تحلیل واریانس دو عاملی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱ خلاصه شده است.

بر اساس اطلاعات جدول فوق، نتیجه تحلیل واریانس، نشان دهنده معنی‌دار بودن تأثیر متغیر گروه می‌باشد ($F = 118/72$ ، $P < 0/0001$). بنابراین، اسکیزوتایپی‌ها در مقایسه با گروه شاهد رفتارهای اختکاری بیشتری دارند. همچنین تأثیر متغیر جنسیت معنی‌دار است ($F = 12/32$ ، $P < 0/001$) و گروه مؤنث در مقایسه با گروه مذکر

جدول ۱. نتایج تحلیل واریانس دو عاملی احتکار وسواسی بر اساس گروه اسکیزوتایپی و جنسیت

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
گروه	۲۳۶۹۵/۶۷	۵۹ و ۲	۱۱۸۴۷/۸۳	۱۱۸/۷۲	۰/۰۰۰۱
جنسیت	۱۲۲۹/۸۳	۵۹ و ۱	۱۲۲۹/۸۳	۱۲/۳۲	۰/۰۰۱
گروه × جنسیت	۵۱۱۳۵/۱۶	۵۹ و ۳	۱۷۰۴۵/۰۵	۱۷۰/۸۰	۰/۰۰۰۱
خطا	۵۸۸۷/۸۴	۵۹	۹۹/۷۹	-	-

رفتارهای احتکاری بیشتری دارند. اثر تعامل متغیرهای گروه و جنسیت نیز معنی دار می باشد ($F = ۱۷۰/۸۰$, $P < ۰/۰۰۰۱$)؛ به عبارت دیگر، افزایش رفتارهای احتکار وسواسی در گروه اسکیزوتایپی بستگی به نوع جنسیت فرد دارد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق حاضر نشان داد گروه اسکیزوتایپی در مقایسه با گروه شاهد نمرات بیشتری در مقیاس احتکار وسواسی کسب می کنند. این پژوهش همچنین نشان داد جنسیت نقش مهمی در ارتباط احتکار وسواسی با اسکیزوتایپی دارد. این یافته تا حدودی با ادبیات پژوهشی مربوط به احتکار و خرید وسواسی که در آن تفاوت های جنسیتی در جهت افزایش نمره زنان گزارش شده است، هماهنگ است. شواهد مربوط به نارسایی های بین فردی و فقدان بینش در احتکار وسواسی، احتمال ارتباط آن با اختلالات محور II را مطرح می کند (۱۰)؛ نتایج پژوهش حاضر نیز در راستای این احتمال قابل تفسیر است. به طور کلی نشان داده شده است که احتکار وسواسی با سطوح بالایی از اختلالات شخصیت (۱۱)، همچنین، پژوهش حاضر در چارچوب الگوی پیوستاری رفتاری بین شخصیت اسکیزوتایپی و اسکیزوفرنیا با تحقیقاتی همسویی دارد که حضور رفتارهای احتکاری در بیماران اسکیزوفرنیایی را نشان داده اند (۴). همچنین، اهمیت یافته های پژوهش حاضر در پرتو نتایج مطالعاتی که به بررسی ویژگی های مشترک بین اختلال وسواس فکری- عملی و شخصیت اسکیزوتایپی پرداخته اند وضوح بیشتری می یابد (۱۰). بین

وسواس فکری- عملی و اسکیزوتایپی، شباهت ساختاری وجود دارد؛ تفکر سحرآمیز و وسواس های فکری خودزاد مواردی از این شباهت ها هستند. دو نوع وسواس فکری گزارش شده است (۱۲)؛ وسواس های فکری خودزاد (Autogenous obsessions) و وسواس های فکری واکنشی (Reactive obsessions). نتایج سایر پژوهش ها حاکی از آن است که وسواس های فکری خودزاد ارتباط قوی تری با شخصیت اسکیزوتایپی دارند (۱۲). تفکر سحرآمیز به عنوان مهمترین مؤلفه اسکیزوتایپی، یکی دیگر از اشتراکات نظریه ای بین وسواس فکری- عملی و اسکیزوتایپی می باشد که در وسواس فکری- عملی خود را به صورت همجوشی فکر- عمل نشان می دهد (۱۳). در مجموع، شواهد منتج از این پژوهش، ارتباط بین احتکار وسواسی با اسکیزوتایپی را نشان داد. اگرچه به تازگی بررسی ارتباط وسواس فکری- عملی با اسکیزوتایپی و اسکیزوفرنیا یکی از علائق جدید محققین شده است، ولی بررسی رابطه احتکار وسواسی با اسکیزوتایپی بسیار اندک صورت گرفته است و به نظر می رسد موضوعی در حال رشد باشد. بنابراین، پیشنهاد می شود تحقیقات بیشتری به ویژه با نمونه های بالینی (با کنترل متغیر اضطراب و سابقه مصرف دارو) به منظور تکرار یا تصحیح نتایج حاضر انجام گیرد.

سپاسگزاری

بدین وسیله از دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی که صادقانه به تکمیل پرسشنامه ها پرداختند، قدردانی می شود.

References

1. Steketee G, Frost R. Compulsive hoarding: current status of the research. *Clin Psychol Rev* 2003; 23(7): 905-27.
2. Frost RO, Krause MS, Steketee G. Hoarding and obsessive-compulsive symptoms. *Behav Modif* 1996; 20(1): 116-32.
3. McKay D, Abramowitz JS, Calamari JE, Kyrios M, Radomsky A, Sookman D, et al. A critical evaluation of obsessive-compulsive disorder subtypes: symptoms versus mechanisms. *Clin Psychol Rev* 2004; 24(3): 283-313.
4. Frost RO, Steketee G, Grisham J. Measurement of compulsive hoarding: saving inventory-revised. *Behav Res Ther* 2004; 42(10): 1163-82.
5. Mohammadzadeh A, Borjali A. Schizotypal Trait Questionnaire (STQ) versus Eysenck Personality Questionnaire (EPQ): divergence and convergences between two perspectives in psychosis. *Cognitive Sciences Novelties* 2008; 38(2): 21-8. [In Persian].
6. Mohammadzadeh A. The Study of Psychometric Properties of Schizotypal Personality Questionnaire-Brief (SPQ-B). *International Journal of Psychology* 2007; 2: 47-61. [In Persian].
7. Tallis F, Shafran R. Schizotypal personality and obsessive-compulsive disorder. *Clinical Psychology and Psychotherapy* 2009; 4(3): 172-8.
8. Mohammadzadeh A, Goodarzi MA, Taghavi MR, Mollazadeh M. The Study of Factor structure, Validity, reliability and Standardization of Schizotypal Personality Scale (STA). *Journal of Psychology* 2007; 41: 3-27. [In Persian]
9. Mohammadzadeh A. Validation of Saving Inventory-Revised (SI-R): Compulsive hoarding measure. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology* 2009; 1(56): 33-41. [In Persian].
10. Grisham JR, Frost RO, Steketee G, Kim HJ, Hood S. Age of onset of compulsive hoarding. *J Anxiety Disord* 2006; 20(5): 675-86.
11. Samuels J, Bienvenu OJ, III, Riddle MA, Cullen BA, Grados MA, Liang KY, et al. Hoarding in obsessive compulsive disorder: results from a case-control study. *Behav Res Ther* 2002; 40(5): 517-28.
12. Lee HJ, Telch MJ. Autogenous/reactive obsessions and their relationship with OCD symptoms and schizotypal personality features. *J Anxiety Disord* 2005; 19(7): 793-805.
13. Lee HJ, Coughle JR, Telch MJ. Thought-action fusion and its relationship to schizotypy and OCD symptoms. *Behav Res Ther* 2005; 43(1): 29-41.

The study of compulsive hoarding in male and female students with high schizotypal traits

Mohammadzadeh A¹

Abstract

Aim and Background: Compulsive hoarding is considered as a subtype of obsessive compulsive disorder. Schizotypy, on the other hand, has been reported to be prevalent in patients with obsessive-compulsive disorder. With these considerations in mind, the aim of the present study was to evaluate the frequency of compulsive hoarding in people with high schizotypal traits.

Method and Materials: A group of 454 participants were screened using schizotypal personality scale. Thirty-one participants with schizotypal personality traits were enrolled in the case group. The control group also consisted of thirty-one non-schizotypal participants. Saving Inventory-Revised was administered to participants in both groups. Data was analyzed using the two-way Analysis of Co-Variance.

Findings: Results revealed that compared with the control group, the group with schizotypal traits had a higher mean score of hoarding behaviors. Also there was found a gender effect in this regard i.e. females with high traits of schizotypy were characterized by higher scores on compulsive hoarding scale compared to males with the same traits.

Conclusions: Results add some more evidence about the correlation between obsessive-compulsive disorder and schizotypal personality traits.

Keywords: Schizotypy, compulsive hoarding, obsessive-compulsive disorder, gender

Type of article: Short Communication

Received: 05.03.2009

Accepted: 23.05.2009

1- Assistant Professor, Payam-e-Nour University, East Azarbaijan, Tabriz, Iran.

E-mail: ali.mohammadzadeh@gmail.com